

Received/ Makale Geliş Tarihi 22.08.2023
Published /Yayınlanma Tarihi 20.10.2023
Volume / Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp 10(100), 2657-2662

Review Article / Derleme Makalesi
10.5281/zenodo.10028931

Ahmet Karadaban

<https://orcid.org/0000-0001-7962-0269>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Yusuf Altundağ

<https://orcid.org/0009-0005-1080-7494>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Seyfi Polat

<https://orcid.org/0009-0000-4662-5266>
MEB, Şanlıurfa / TÜRKİYE

Asiye Pursuk

<https://orcid.org/0009-0005-6628-1508>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Nilgöl Zengin Tel

<https://orcid.org/0009-0009-1789-1747>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Nazım Kurnaz

<https://orcid.org/0009-0006-6657-9301>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Mehmet İpek

<https://orcid.org/0009-0005-9015-8219>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Mehmet Yalçın

<https://orcid.org/0009-0002-7083-2673>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Türk Eğitim Sisteminde Denetim

Auditin The Turkish Education System

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; Türk eğitim sistemindeki denetim anlayışını bilmek, Türk eğitim sisteminin Osmanlı'dan cumhuriyet dönemine ve cumhuriyetten günümüze kadar uzanan ilköğretim ve ortaöğretimde denetim alanında yapılan yargısal ve yönetsel değişiklikleri öğrenmeye ve anlamaya çalışmaktır. Bununla birlikte Türk eğitim sistemindeki denetimin olumlu yönleri ile birlikte denetimdeki aksaklıkları öğrenmek ve aksaklıklara getirilen çözümleri anlamak, idrak etmek ve denetimin, okulların veya genel olarak örgütlerin gelişimine nasıl bir katkı sağladığını öğrenmek için yapılan bir çalışmadır. Bu çalışmanın hazırlanmasında nitel bir araştırma yöntemi olan doküman tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu tarama, internetteki daha önce hazırlanmış ödevler, tezler, yönetmelikler ve bununla birlikte, eğitim denetimi ile ilgili çeşitli kitapların incelenmesi ile hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, denetim, eğitim denetimi, denetim ilkeleri, denetim tarihi.

ABSTRACT

The purpose of this study; To know the understanding of supervision in the Turkish education system is to try to learn and understand the judicial and administrative changes made in the field of supervision in primary and secondary education in the Turkish education system, from the Ottoman Empire to the republic period and from the republic to the present day. In addition, it is a study carried out to learn the positive aspects of supervision in the Turkish education system, as well as the shortcomings in supervision, to understand and comprehend the solutions to the problems, and to learn how supervision contributes to the development of schools or organizations in general. Documents scanning method, which is a qualitative research method, was used in the preparation of this study. In this can, on the internet; It has been prepared by examining previously prepared as signments, theses, regulations, as well as various books related to educational supervision.

Keywords: Education, audit, education audit, audit principles, history of audit

1. GİRİŞ

Denetim; kurumların verimliliğinin artırılması, işleyişinin daha iyi gerçekleşmesi, vizyona uygun hareket etme ve üstlendiği misyonu tam anlamıyla gerçekleştirmek için denetçiler tarafından gerçekleştirilen bir süreç olarak ifade edilebilir. Denetimdeki ana hedef kurum veya örgütlerin hedeflerinin gerçekleşmesine yardımcı olmaktır. Bundan ötürü uzun vadede başarı sağlamak için kurum veya örgütlerin denetime gereken önemi verilmelidirler. İyi bir denetimin gerçekleşmesi için de denetçilerin, alanında uzman kişilerden oluşması büyük önem arz etmektedir. Başaran (1993), denetimi "Planlanan örgütsel amaçlardan uzaklaşmayı engellemek amacıyla, örgütün faaliyetlerini izleme ve düzeltme" olarak tanımlamaktadır. Baklavacıoğlu'na (1992) göre ise denetim; konusu olan durum, olay, işlemleri doğruluk, geçerlilik ve uygunluk yönlerinden belirlenen kurallar ve yöntemler çerçevesinde inceleyip araştırarak gerçekleri yansıtmayı yansıtmadıkları hakkında bir sonuca varmak olarak ortaya koymaktadır. Aydın (1986)'a göre denetim; "Örgütsel eylemlerin saptanan amaçlar doğrultusunda belirlenen ilke ve kurallara ne derece

uyduğunun ortaya çıkarılması sürecidir.“ Bursalıoğlu (2013)’na göre denetim “Halkın yararı için davranışı kontrol etme yöntemi” olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak denetim; yasal bir çerçevede dâhilinde kurumlarda yapılan iş ve işlemlerin amaçlara uygunluğu, doğruluğu, düzenliliği, verimliliği, ekonomikliği, etkinliği: geçerli ve güvenilir ölçütlere göre karşılaştırma yapabilme, ulusal standartlara ve planlanan esaslara göre durumunu ortaya koyma, giderilebilir eksikler için rehberlikte bulunma, değişim ve gelişim için öneriler getirme sürecidir (MEB, 2016).

Denetimin hangi amaç için yapıldığı onun üstlendiği görevi göstermektedir. Bundan dolayı denetimlerin en önemli hedefi, örgütlerin hedeflerine ne düzeyde ulaştığını belirleyip, yüksek bir sonuç almak için gerekli önlemleri almakla birlikte, sadece sonucun değil sürecin de ne denli önemli olduğuna dikkat çekilmelidir. Başka bir söyleyişle denetimi, örgütlerin hedeflerine ne ölçüde ulaştıklarını belirleme çabası olarak ifade edebiliriz. Yani daha önceki durumdan, hedeflenen seviye gelmiş mi diye kontrol etmek ve çalışmalarını değerlendirmekle birlikte, örgütlerin bu hedeflere ulaşmaya yardımcı olmayı amaç edinmiş bir süreç olarak da ifade edilebilir (Başaran, 1993).

Denetim tüm örgütler için gereklidir. Bu gereklilik, örgütlerin varlıklarını sürdürmede kararlılık göstermelerinin tabii bir neticesidir. Örgütlerin var olmalarının sebebi olan hedeflerini hayata geçirme düzeylerini daima takip etmek durumu içinde bulunmalıdır. Bu da ancak örgütlerin girdi ve çıktısının belli bir plan ve program dâhilinde verimliliğinin sağlanması ve bunun için gerekli tedbirlerin alınması ile sağlanabilir. Buradan da anlaşıldığı üzere örgütteki sürekli izlemeler, değerlendirmeler, incelemeler ve geliştirme çabaları denetimlerin ne denli önemli ve zorunlu olduğunu gösterir (Aydın, 2007).

Günümüzde okul denetimi, hem öğrenciler için hem öğretmen ve okulun diğer çalışanlar için olumlu bir okul ortamı oluşması ve eğitim hedeflerinin hayata geçmesi açısından önem arz etmektedir (Başar, 2000)

MEB’in yasal metinlerindeki denetimle ilgili bazı prensipler yer almaktadır. Bu metinlerde denetçilerin eğitim kurumlarındaki insan kaynaklarına rehberlik ve denetimlerin beraber yapılmasının yönelik çalışmaların yapılması üzerine vurgu yapılmıştır. Bunları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (MEB, 2021);

- Bireysel ve kurumsal farklılıklar ile çevresel faktörleri dikkate alınmalıdır.
- Yol gösterici ve önleyici rehberliği öne çıkararak düzeltmeyi, iyileştirmeyi ve geliştirmeyi esas alınmalıdır.
- İyi uygulama örneklerini yaygınlaştırmalıdır.
- Sistemin risk alanlarının belirlenmesini ve giderilmesini sağlamalıdır.
- Usulsüzlük ve yolsuzlukları önlemelidir.
- Açık, Şeffaf, demokratik, bütüncül, güvenilir ve tarafsız olmalıdır.
- İş birliğini ve katılımı içermelidir.
- Başarıyı ön plana çıkarmalı, teşvik etmeli ve ödüllendirmelidir.
- Bilimsel ve objektif esaslara dayalı olmalıdır.
- Etkili, ekonomik ve verimli olmalıdır.

2. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE DENETİM

Türkiye eğitim sisteminde denetim alanında istenilen faydanın yeteri kadar elde edilmediği, hali hazırda eğitim sürecini geliştirme ile ilgili beklenen katkıları sunamamakta düşüncesi hâkimdir. Buradaki asıl sorun, eğitim sistemimizde denetimin öğretmen ve yöneticilere rehberlik ve onların gelişimlerini sağlama sürecine dahil etmekten çok, denetimin bir kontrol mekanizması olarak görülmesidir. Bundan ötürü birçok öğretmen ve yönetici için denetimin oluşturduğu maliyet, zaman ve insan kaynağı denetimden beklenen hedefleri yerine getirmemekten dolayı mevcut denetimi zaman ve emek kaybı olarak görmektedir. Başka bir ifade ile eğitim sistemimizde denetim, gelişim sağlamak ve eğitim sürecine rehberlik etmekten ziyade kurumlarda kontrolü sağlamak amacı güdülmektedir (Kocabaş ve Arıkan, 2010).

Çağdaş eğitim sistemlerinde denetimin hedefi örgütün mevcut durumunu belirleyip, onu daha üst seviyeye taşımak için bir süreç oluşturmak ve bu sürecin olumlu bir şekilde ilerleyebilmesi için gereken tüm tedbirleri almaktır. Türkiye’de çağdaş bir eğitim denetiminin varlığı konusunda denetimlerin genelde kontrol amaçlı yapıldığı bundan dolayı yapılan araştırmalarda deneklerin eğitim sistemimizdeki denetim anlayışında yeni bir zihniyet ve yapılanmanın gerekliliği konusunda görüş belirtmektedirler.

Bundan dolayı denetimde problem aramak ve kontrolü sağlamaktan çok, öğretmene rehber olmak, öğretim sürecinde gelişim sağlamak temel ilke olmalıdır. Eğitimde iyi bir gelişim için denetimde hata aramak ve kontrol etmek yerine, öğretmenlere rehberlik etmek ve öğretim sürecini geliştirmek esastır. Türk eğitim sisteminde denetim ve değerlendirme, kurumların ve derslerin denetimi diye ikiye ayrılır. Kurumların denetimi, denetimin yapısına uygun eğitim kurumlarının hedeflerini hayata geçirmede insanlardan ve maddelerden müteşekkil kaynakları sağlamak ve faydalarının gözlemlenmesi, kontrolünün sağlanması ve ölçütler dâhilinde değerlendirilmelerin yapılmasıdır. Ders denetimi ise eğitim kurumlarında öğretmenin eğitim ve öğretim çalışmalarından ve etkinliklerinden hepsi olmazsa bile o anki durumda gözlem ve incelemelerin değerlendirilmesidir (Taymaz, 2005).

Her hukuk devletinde olduğu gibi ülkemizde de tüm kurum ve kuruluşlar, yasal çerçeve içerisinde kendisine tanınmış hak ve yükümlülükler göre işlevlerini yürütmeye çalışmaktadır. Eğitim sisteminin en önemli alt sistemlerinden biri olan teftiş; anayasa, yasa, tüzük, yönetmelik ve yönergelere dayalı olarak işlevlerini sürdürmektedir (Kocabaş ve Arıkan 2010).

2.1. Cumhuriyet Öncesi İlköğretimde Denetim Değişiklikleri

Türk eğitim sisteminde ilköğretim seviyesinde teftişlik kavramına Tanzimat döneminde rastlanmaktadır. 1846 tarihindeki yönetmelikte; "Sıbyan Mekatibi Hocaları İta Olunacak Talimat" adında bir yönetmeliği ile ilk olarak İl Eğitim Kurullarında görev yapan ilkokul müfettişliğinden söz edilmiştir. İlköğretim müfettişlerinin görev ve yetkilerinin söz konusu olan yönetmelik "Mekatibi İptidai Müfettişlerinin Vezaifine Müteallik Talimat" ismi ile 1891 yılında yürürlüğe girmiştir. Yönetmelikte okulların demir başlarını, okuldaki araç gereçlerin denetimini köylerde yapılacak okullara yer belirleme ve inşa edilme aşamalarını takip etme gibi konular yer almaktadır. Ayrıca yönetmelikte halkı eğitim öğretim alanında bilgilendirmek için geziler yapmalarını öngören konular da mevcuttur (Aydın, 2007).

2.1.1. Geçici İlköğretim Yasası

İlköğretimle ilgili olan bu yasa, 'Geçici İlköğretim Yasası' adında 1913 yılında kabul edilmiştir. Bu yasada il merkezindeki ilköğretim kurumlarında bakanlık tarafından seçilen bir müfettişin de bulunmasını ön görmekle birlikte resmi ve özel okulların denetimi ilköğretim müfettişlerinin sorumluluğuna bırakılmıştır (Aydın, 2007).

2.1.2. MEB İlköğretim Müfettişlerinin Görevlerine İlişkin Yönetmelik

1914 yılında yürürlüğe giren bu yönetmelik müfettişlerin görev ve yetkilerine ve çalışmalarına dair esas ve usuller yer almaktadır. Diğer yönetmeliklere nazaran kapsamlı oluşu, eğitim sistemlerinde denetim rolünün önemini göstermektedir. Ayrıca bu yönetmelikte müfettişlere; inceleme, soruşturma, öğretmene rehberlik etme, öğretmenin eksik yönlerini onu rencide etmeden iyileştirmede yardım etme, okullarda kütüphane kurulmasını sağlamak, öğrencilerin sağlık durumlarıyla ilgilenmek, gelişimleri için iyi bir eğitim ortamının oluşmasına yardım etmek, öğrencilerin gelişimlerini için bakanlıkça uygun kitapların okutulmasını sağlamak gibi pek çok konuya yer verilmiştir (Aydın, 2007).

2.2. Cumhuriyetten Günümüze İlköğretimde Denetim Değişiklikleri

Cumhuriyet döneminde denetimle ilgili çıkarılan ilk yönetmelik 1923 yılında yürürlüğe konulan ilköğretim müfettişlerinin görevlerine ilişkin yönetmeliktir. Bu yönetmeliğin daha önce yürürlükte olan yönetmeliklerden pek bir farkı yoktur. 1927 yılında yayımlanan "İlk Tedrisat Müfettişleri Talimatnamesi" ile her ilçede en az bir ilköğretim müfettişinin bulunması hükmünün getirilmesiyle ilköğretim için "İlk Tedrisat Müfettişleri Rehberi" çıkarılmıştır. 1927 yılında yürürlüğe giren bu "İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliği" denetim, öğretim, yol gösterme ile ilgili ve soruşturma inceleme ile ilgili konulara ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca bu yönetmelikte müfettişlerin, öğretmenlerin zamanında maaşlarını almalarını sağlamak, milli eğitim bakanlığının onay vermediği kitapları okullarda okutulmasına engellemek olmak, okullarda denetimi sağlamak, çalıştıkları bölgede bakanlığa gerekli bilgiler sunmak gibi görevlerden söz edilmektedir. 1962 Yönetmeliği; Cumhuriyet döneminin üçüncü bu yönetmeliği de kaynaklarda "İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliği" ismini almaktadır. Yönetmeliğin genel hükümleri arasında: öğretmenlere rehberlik yapma onların gelişimine katkı sunma; ilköğretim kurum ve müdürlerini denetlemek; okullar için yer belirleme ve okulların inşa konuları; ilköğretimdeki incele ve soruşturmaları yürütme, okulların ihtiyaçların belirlenmesi, okutulan kitapların denetimi gibi konular yer almaktadır (Aydın 2007).

“İlköğretim Müfettişlerinin Görevleri” kısmında ise öğretmen, eğitmen ve yöneticilerin okulda mesleklerini icra etmesi esnasında onlara rehberlik etme ve onları yetiştirmeden söz edilmektedir. “Görevlerin Nasıl Yapılacağı” ile ilgili bölümde yıllık teftişlerden ve bunların program ve raporlarından söz edilmektedir. Ayrıca 1963 yılında yayımlanan “İlköğretim Müfettişliği Yönetmeliği”nde ulusal bayramların gereğince kutlanmaları hakkında yetki ve sorumluluklar verilmiştir. Bu yönetmelikte; ilköğretim müfettişlerinin görevleri şu şekilde belirlenmiştir; ilköğretim müdürlerini, hem özel hem resmi okulları, hem de yetişkinler için açılan eğitim kurumlarını denetlemek, okullarda okutulan kitapların milli eğitimin eğitim politikalarına uygunluğunu denetlemek, öğretmenlere işbaşında rehberlik etmek, gerekli durumlarda inceleme soruşturmalara bakmak gibi görevleri bulunmaktadır (Aydın, 2007). 2022 yılında yayımlanan “İlköğretim Müfettişliği Yönetmeliği” ile rehberlik ve denetim görevlerinin yerine getirilebilmesi için il millî eğitim müdürlüklerinde eğitim müfettişleri başkanlığı kurulmuştur. Bu hizmetlerin yürütülmesinde eğitim müfettişliği başkanlığınca yürütülmektedir (MEB, 2022).

2.3. Cumhuriyetten Günümüze Ortaöğretimdeki Denetim Değişiklikleri

3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tüm eğitim kurumları Maarif Vekâletine (Eğitim Bakanlığı) bağlanmış oldu. 1925 yılında ilk defa “Maarif Müfettişleri Kongresi” Konya’da toplanmış ve bu toplantıda “Maarif Müfettişleri Umumiyelerinin Hukuk Salahiyet ve Vazifelerine Dair Talimat ile müfettişlerinin yetki ve görevlerini” hazırlanmıştır. 1926 yılında yürürlüğe giren 789 sayılı Maarif Teşkilatı Kanunu ile Maarif Emirlikleri kurulmuş, müfettişlerin haklarına, yetkilerine ve görevleri ile ilgili yönetmelik hazırlanmış ve Müfettiş-i Umumi yerine Vekâlet Müfettişi ünvanı kullanılmıştır. Vekâlet Müfettişleri de Merkez ve Mıntıka olarak ikiye ayrılmıştır. Merkez Müfettişleri de kendi içinde üç gruba ayrılmışlardır (terbiye ve tedrisat, idare, kütüphane ve müze müfettişleri). Mıntıka Müfettişleri ise kendi bölgelerindeki tüm eğitim kurumlarını teftiş etmekle görevlendirilmişlerdir (Taymaz, 1997).

1967 yılında “Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği” hazırlanıp yürürlüğe konulmuştur. Bu yönetmelikle Teftiş Kurulunun görevleri belirlenmiştir (Taymaz, 1997). 1970 yılında ise 1261 sayılı kanunla “Teftiş Kurulu Başkanı” “Millî Eğitim Bakanlığı Şurası”nın doğal üyesi haline getirilmiştir. Müfettişlerin hem soruşturma hem de rehberlik işlerini birlikte yürütmelerinden dolayı bazı aksaklıklar meydana gelmiş ve bu aksaklıkların ortan giderilmesi maksadıyla 1973 yılında bir kısım müfettişler rehberlik bir kısmı ise incele ve soruşturma ile ilgilenmiştir. Bu uygulama sonraki zamanlarda da uygulandığından ötürü bazı karışıklıklara sebep olmuştur. Bu karışıklıkların giderilmesi adına aşağıda belirtilen kitaplar bastırılarak araştırmacı ve müfettişlerin kullanımına sunulmuştur (Taymaz, 1997).

- Ders teftişlerinde dikkate alınacak esaslar (1967)
- Adli ve idari tahkikat rehberi (1968).
- Müessese teftişlerinde dikkate alınacak esaslar (1969).
- İmtihan teftişlerinde dikkate alınacak esaslar (1969).
- Orta dereceli, özel azınlık ve yabancı okullarda yapılacak teftiş ve soruşturmalarda dikkate alınacak esaslar (1970).

1977 – 1978 öğretim yılı sonunda bakanlık emri ile müfettişlerin grupla hareket etme uygulamasına son verilmiş ve tekrar bireysel teftişe geçilmiştir. 1979–1980 yılları arasında yapılan “Bakanlık Müfettişleri Genel Kurul Toplantılarında” yapılan görüşmelerde teftişin bir bütünlük teşkil etmesi kararına rağmen hayata geçmemiş ve kâğıt üzerinde kalmıştır. Daha sonra 1980-1981 eğitim öğretim yılında grupla teftişe tekrar geçilmiştir

1983 yılında çıkarılan Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Denetleme Devamlı Yönergesi ile Ankara, İstanbul ve İzmir’in yanında Adana, Diyarbakır ve Erzurum’da da birer teftiş merkezleri kurulması kararlaştırılmış ise de daha sonra bu uygulamadan vazgeçilmiştir. 1992 yılında yayımlanan 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna dayalı olarak, 1993’te yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü ile ilk kez Teftiş Kurulunun görev, atama ve çalışmalarının usul ve esasları tüzük seviyesinde tanzim edilmiştir (MEB, 1993).

Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü; Teftiş Kurulu Başkanlığı’nın görev, yetki ve sorumlulukları 12 Mayıs 1992 gün ve 21226 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 3797 sayılı “Millî Eğitim Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”un 27. maddesiyle düzenlenmiştir. Bu kanuna dayanarak, 19.2.1993 gün ve 21501 sayılı Resmi Gazete’de Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü”, 3 Ekim 1993 gün ve 21717 sayılı Remi Gazete’de de “Millî Eğitim Teftiş Kurulu Yönetmeliği” yayımlanmıştır. 1993 tarihli

Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği'ne göre müfettiş yardımcılarının bakanlık müfettişi olarak göreve başlayabilmeleri için bakanlıkta bir yılı başmüfettiş refakatinde olmak üzere bakanlıkta üç yıl müfettiş yardımcılığı yapmış olma ile birlikte inceleme, soruşturma, rehberlik etme, mevzuatı iyi bilme ve bunlara benzer konuda yeterliliklerinin var olması, tek başına çalışıp çalışamayacağı ile ilgili hakkında rapor düzenlenmiş olmakla beraber yazılı ve sözlü sınavda yeterli puanı alma şartı aranmıştır (MEB, 1993).

2022 yılında yayımlanan yönetmelikte MEB Teftiş Kurulu, bakanlığın merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı ile bakanlığa bağlı veya bakanlığın denetim ve gözetiminde tüm kurum ve kuruluşlarda denetim, inceleme, soruşturma ve rehberlik hizmetlerinden sorumlu tutulmuştur. Bu yönetmelikle Bakanlık müfettişliğine seçilme ve atanmada, sekiz yıl başarılı öğretmenlik ve bu süre içinde olmak üzere üç yıl başarılı yöneticilik yapmış olma koşulunun aranmasına devam edilmiştir (MEB, 2022)

3. BULGULAR

Denetim kurum veya kişilerin ne düzeyde bir ilerleme sağladığını ve nasıl bir gelişim sağladığını anlamak ve belirlemek yönünden tüm örgütler için gerekli ve önemli bir mekanizmadır.

Denetimde ana hedef kurum veya örgütlerin bir vizyona sahip olmalarını sağlamaktır.

Denetim ile kurum, örgüt veya kişilerin başarılarının artması beklenir.

İyi bir denetim adına denetçilerin, iyi bir eğitim almış olmaları, denetim alanında donanımlı uzman kişilerden oluşması büyük önem arz etmektedir.

Denetim belli bir zaman diliminde gerçekleştirilen bir eylem değil de denetimin bir süreç olduğu bilinmelidir.

Denetimin kurum veya örgütlerin varlıklarını sürdürmeleri açısından önemli olduğu bilinmelidir.

Denetim sadece inceleme ve soruşturmadan ibaret olarak görmek, denetimin; geliştirici, rehberlik edici boyutuna ket vurmaktır ki bu da eğitim için harcanan parayı, zamanı ve insan kaynağını heba etmek anlamına gelir.

Okul denetimi olumlu bir okul iklimi açısından büyük önem arz etmektedir. Çünkü bu denetim ile öğretmen ve idarecilerin daha iyi bir hizmet sunmaları sağlanabilir.

Okuldaki denetimlerin bir kontrol aracı olarak değil de öğretmen ve idarecilerin kişisel ve mesleki gelişimlerine katkı sağlayan bir rehberlik mekanizması olarak görülmesi büyük önem arz etmektedir.

Denetim ile öğretmen ve idarecilerin hata, eksik ve yanlışlarını aranması değil de onların daha iyi birer eğitimci olmalarına olanak tanıyan bir mekanizma olarak görülmelidir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Yapılan tüm yasal veya yönetsel çalışmalar, eğitim denetiminin halen istenilen düzeye ulaşmadığını göstermektedir. Genellikle denetim ile ilgili çalışmaların kâğıt üzerinde kaldığını söyleyebiliriz. Hâlbuki denetimler ister bireylere yönelik olsun ister kurumlara yönelik olsun; birey ve kurumların gelişimlerinde onlara rehber olmalı, çalışmalarını değerlendirip sürekli bir gelişim sürecine dahil etmelidir. Denetim ile ilgili yapılan değişikliklerde, denetçilerin denetledikleri okulların daha iyi bir eğitim sunabilmesi için iyi bir okul iklimi oluşmasına yardımcı olmalıdır. Öğrencilerin daha iyi bir eğitim-öğretim görmeleri adına il milli eğitim müdürlükleri veya bakanlık ile iletişim halinde olup, okulların hem fiziksel düzenlenmesine hem de eksik öğretim materyallerinin sağlanmasında yardımcı olmalıdır. Öğretmenlerin mesleki gelişimleri için de öğretmenlerin çalışmalarını tenkit etmek veya kusurlarını bulmak gibi bir çaba içinde değil de onlara gerçekten iyi bir rehber olmalı ve gerektiğinde hizmet içi çalışmalarıyla da onlara mesleki anlamda yardım etmeleri gerekirken, maalesef denetçilerle ilgili çalışmalar da kâğıt üzerinde kalmaktadır.

Türk eğitim sistemindeki denetimler alanında, gerek cumhuriyet öncesinde, gerekse cumhuriyet döneminde ve gerekse günümüze kadar yapılan birçok çalışmada denetim ve denetçiler hakkında yapılan yasalar ve yönetmelikler, yukarıda anlatıldığı gibi amaçlarına tam olarak ulaşamamış olduğu söylenebilir. Bunun sebepleri ülkemizde teftişin bir rehberlik, değerlendirme ve iyileştirmeden ziyade daha çok bir kontrol mekanizması olarak görülmesidir. Ve müfettişlerin geneli de teftişi öğretmene mesleki gelişimine katkı sunan bir yapı olarak değil de kendilerini hiyerarşik bir yapıda bir yönetici olarak görmelerinden, maalesef bu alandaki hedeflere ulaşamamıştır.

Diğer taraftan teftişin genelde kontrol, inceleme, soruşturma işlemi olarak görülmesi, üzücü bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da teftiş işlemleri sırasında harcanan emeğe ve yapılan harcamaların tam olarak yerini bulmadığı anlamına gelir. Teftiş dediğimiz olgunun tam olarak amacına uygun olarak yerine getirilebilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması ile birlikte bu işleri gerçekleştiren, yerine getiren ülkelerin eğitim ve denetim sistemleri hangi aşamalardan geçtiğini inceleyerek, bu güne nasıl geldiklerini idrak ederek, ihtiyaçlarımıza cevap veren yeni bir model gerçekleştirmemiz ve bu yolda gerekli yapıyı oluşturup ve bunun için iyi eğitilmiş insan kaynaklarını istihdam etmekle mümkün olabilecektir. Bununla birlikte denetimin müfettişlerin yerine alanında yetkin okul müdürlerince yerine getirilmesi, müfettişlere göre daha iyi bir uygulama olduğu kanaatindeyim. Ders denetimini okul müdürleri tarafından yapılması müdür ile dersine girecek öğretmen sürekli aynı ortamda olduğundan okul müdürünün, öğretmeni tanıma imkânı vardır.

KAYNAKÇA

- Aydın, M. (1986). *Çağdaş eğitim denetimi*. İM Eğitim Araştırma Yayın Danışmanlık A.Ş.
- Aydın, M. (2007). *Çağdaş eğitim denetimi*. Hatiboğlu Yayınları.
- Baklavacıoğlu, S. (1992). Türkiye'de bağımsız muhasebe denetim sistemi. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 47,(2), 21-55. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001605
- Başar, H. (2000). *Eğitim denetçisi*. PegemA Yayınları.
- Başaran, İ.E. (1993). *Eğitim yönetimi*. Kadioğlu Matbaası.
- Bursalıoğlu (2013). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. PegemA Yayıncılık.
- Kocabaş, K. ve Arıkan, Z. (2010). *Mustafa necati ve cumhuriyet eğitim devrimi*. Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları.
- MEB (1993). *Teftiş kurulu tüzüğü*, 19.02.1993 Tarih ve 21501 Sayılı Resmî Gazete.
- MEB (2016). *Özel eğitim kurumları rehberlik ve denetim rehberi*. MEB yayınları.
- MEB (2021). *Çeşitli kurslar rehberlik ve denetim rehberi*. MEB yayınları.
- MEB (2022). Millî eğitim bakanlığı eğitim müfettişleri yönetmeliği, 01.03.2022. Tarih ve 31765 Sayılı Resmî Gazete.
- Taymaz, H. (2005). *Eğitim sisteminde teftiş: Kavramlar, ilkeler, yöntemler*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Taymaz, H. (1997). *Eğitim sisteminde teftiş: Kavramlar, ilkeler, yöntemler*. Takav Vakfı Matbaası.